

Beszámoló

a Habeas Corpus Munkacsoport

2003. évi tevékenységéről

Bevezető

Számos változás történt a HCM működésében a 2003. évben. Amellett, hogy a szervezet folytatta jogvédő és köznevelő tevékenységét, szerteágazó kapcsolatokat alakított ki női és LGBT jogi szervezetekkel, és két jogással növelte alkalmazottainak számát. Ebben a jelentésben először a jogvédő és köznevelő tevékenységekről esik szó, utána következnek a partnerszervezetekkel kapcsolatos történések, végül beszámolunk a szervezeti fejlődésről és pénzügyi forráskeresésről.

Érdekképviselő

2003 áprilisában a Női és Gyermekjogi Oktató és Kutató Központ Alapítvány és a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület (NANE) és a HCM közös kampánya következtében az Országgyűlés határozatot fogadott el a családon belüli erőszak megfékezésére hozandó kormányzati intézkedésekről. Ez előírta egyebek között a bántalmazók távoltartására vonatkozó törvényjavaslat elkészítését is, melynek tervezetéről már decemberben konzultációra került sor az Igazságügyi Minisztérium és szervezeteink között.

A kormányhivatal bántalmazott nőknek krízisközpontok hálózatát akarja létrehozni; a HCM a kormányhivatal ígéretei szerint felkérést fog kapni, hogy vegyen részt a központok alkalmazottainak képzésében.

Júniusban a NANE Egyesülettel közösen észrevételeket és javaslatokat írtunk a Társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának a családon belüli erőszakkal foglalkozó fejezetéhez, mivel annak a kormány által előkészített tervezete nem juttatta érvényre a nők emberi jogai védelmének nemzetközileg elfogadott követelményeit és módszereit. A kormányzat és a parlament javaslatainkat figyelmen kívül hagyta.

A HCM kezdeményezésére a szexuális kisebbségek érdekképviselőivel foglalkozó 7 magyarországi szervezet novemberben 12 pontos közös petíciót intézett a 2003-ban alakult Esélyegyenlőségi Kormányhivatalhoz azokról a feladatokról, amelyeket a kormánynak a szexuális kisebbségek jogegyenlőségének biztosításához el kellene végeznie. 2003 végéig nem érkezett válasz erre a beadványra.

Kidolgoztuk az egészségügyi törvényt módosító javaslatainkat, annak érdekében, hogy a törvénynek a mesterséges megtermékenyítésre vonatkozó szabályai ne részesítsék hátrányos megkülönböztetésben az egyedülálló, illetve a leszbikus kapcsolatban élő nőket a heteroszexualitásokkal szemben. A javaslatot elküldtük az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalnak, amely továbbította azt az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztériumnak. Válasz nincs.

Novemberben részt vettünk az Európai Parlament leszbikus és melegjogi meghallgatásán, ahol a kormány képviselőivel szemben a civil oldalt képviseltük.

Novemberben véleményeztük az újraalkotás alatt álló Nemzeti AIDS Stratégiát. Javaslataink főként a nők egészségvédelmi szempontjainak érvényesítését szorgalmazták, a kormányzat mégsem vette figyelembe azokat.

2003 decemberében fogadta el a parlament az antidiszkriminációs törvényt, amelyről Juhász Géza (HCM) és Wirth Judit (NANE) novemberben részletes, javaslatokkal kiegészített kritikát készített a Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség felkérésére. A törvénykritikát eljuttattuk a képviselőkhöz, arra a vitában többen is elismerő szavakkal hivatkoztak, ám a kritika nyomán a törvényt a kormány csupán négy kevésbé jelentős ponton volt hajlandó módosítani. A törvény elfogadott formájában nem alkalmas a nők jogainak jelentős előmozdítására. A kritikát a jövőben is használhatjuk majd, hisz az EU-s jogszabályok módosításával az antidiszkriminációs törvény módosítására is szükség lesz.

Kiemeljük, hogy javaslatot készítettünk a munkahelyi szexuális zaklatás valamennyi formájának az antidiszkriminációs törvényben történő szankcionálására. Noha kezdeményezésünk nyomán kormányzati szereplők többször is ígéretet tettek a szexuális zaklatás elleni szabályok törvénybe iktatására, nem született ilyen jogszabály.

Jogászok képzése

Mivel még mindig azt tapasztaljuk, hogy a jogászok nem érzékenyek a bántalmazott nők és a szexuális kisebbségek problémáira, nem kreatívan, a törvény szövege mögött megbúvó jogelvekre alapozva, hanem a törvény betűjét szolgáian követve állnak az ügyekhez, jogászok képzésébe kezdünk. Ennek formája, hogy minden évben egy végzős joghallgatót képzünk a szervezeten belül jogvédő gyakornokként. Ezzel a leendő jogászok is eldönthetik, el akarnak-e köteleződni az emberi jogok védelme mellett, illetve az egyetemi képzésükből hiányzó tapasztalatra tehetnek szert ezen a területen.

Jogsegélyszolgálat

Ügyfélkör

A jogsegélyt családon belüli erőszakot elszenvedett nők és gyerekek, valamint szexuális kisebbségi személyek vették igénybe.

Rövid tanácsadást nyújtottunk azoknak a telefonos jelentkezőknek is, akiknek ügye ugyan nem tartozik a jogsegély profiljába, de egy-egy egyszerű jogi információval már segítségükre tudtunk lenni. Ezek a kérdések többnyire személyiségi jogi és családjogi vonatkozásúak, ritkábban adatvédelemmel és önkényes utcai rendőri intézkedésekkel kapcsolatosak.

Noha az elérhetőségeink 2003 folyamán nem változtak, 2003-ban jelentősen megemelkedett az emailben hozzánk fordulók száma.

A 2002 végén kialakított ügyfélvállalási irányelveinket elvben fenntartottuk 2003 folyamán. Ennek lényege, hogy az ügyeket választjuk ki, melyek egyfelől a nézőpontunkból súlyos jogsérelmet jelentenek, másfelől a legkevésbé oldhatók meg a jogrendszer keretein belül. Célunk ezzel az, hogy tapasztalati alapon dolgozhassunk ki a jogrendszernek a célcsoportjaink emberi jogai iránt érzékeny reformját. Az ügyfélvállalási irányelvet azonban nem alkalmaztuk következetesen. Az év folyamán munkába állt új jogász munkatársunk, nem rendelkezvén bírósági tapasztalatokkal, tapasztalatokra kívánt szert tenni az „átlagosabb” ügyeket illetően. Ezért megengedtük neki, hogy ideiglenesen olyan ügyfelekkel is tanácsadói kapcsolatot építsen ki, akiknek ügyét egyébként nem vagy csak későbbi fázisban vállalnánk.

2003-ban folytatódott az a tendencia, hogy a jogsegélyhez fordulók között növekedett a bántalmazott nők és gyerekek aránya. Ennek okait a következőkben látjuk:

- A Btk. 199. § eltörlése. A nem büntetőjogi problémákkal hozzánk forduló szexuális kisebbségi ügyfelek ugyanakkor a korábbinál kissé intenzívebben igényelték munkánkat.
- A családon belüli erőszak elleni állami fellépésről szóló társadalmi diskurzus erősödése, az ez irányú jogalkotási folyamat elindulása. Némi nehézséget okozott, hogy sok bántalmazott nő a sajtó téves híradásai nyomán már úgy gondolta, történtek érdemi jogszabályi módosulások, s rájuk hárult annak tisztázása, hogy a sajtó félreinterpreta a kormányzat bejelentéseit.
- 2003. közepén állt munkába főállásban dr. Spronz Júlia jogász, aki kapacitása jórészt a családon belüli erőszakos ügyfelek ellátásának szentelte, s ennek híre terjedt, ami fokozta a jogsegélyünk iránti bizalmat és keresletet e célcsoportban.

A jogászai állaspályázat elhúzódása folytán a jogsegély 2003. első félévében meglehetősen túlterhelt volt. Az év legfőbb tanulsága számunkra, hogy a magyar igazságszolgáltatásban tapasztalható homofób és nőellenes diszkrimináció megváltoztatása érdekében nincs más, mint nemzetközi jogorvoslati eljárások igénybevétele:

- Jogerősen lezárult két olyan ügyünk, ahol a hatóságok nem vizsgálták meg komolyan az óvodáskorú kislány elleni súlyos szexuális bántalmazást.
- A Legfelsőbb Bíróság ítélete elbocsátotta a debreceni katonai ügyészségnek azt a titkárnőjét, aki szót emelt az őt érő szexuális zaklatás ellen.
- Hatástalan, enyhe ítélet született egy 1999 óta húzódó bántalmazási ügyben, ahol a hatóságok nem védik meg a 100%-os gerincrokkant nőt a volt férjétől.

Rövid statisztika

A 2003-as év folyamán 213 személy kért jogsegélyszolgálatunktól telefonon jogi tanácsadást, 53 fő emailben, míg 34 személy hagyományos levélben, többnyire iratokat is mellékelve. Huszonnégyszemély részére nyújtottunk jogi képviselést, iratkészítést illetve rendszeres tanácsadást. Ügyfeleink 76%-a bántalmazott nő, illetve bántalmazott gyerek felnőtt nő hozzátartozója.

Éles határvonal húzható a szexuális kisebbségi ügyfelek ügyei és a családon belüli erőszakos ügyek között abból a szempontból, hogy míg a szexuális kisebbségi ügyfelek mindennapi életvitele csak elvétve kerül közvetlen veszélybe, addig a bántalmazott nők és gyerek ügyfelekre tipikusan az anyagi és fizikai egzisztenciájukat aláásó krízisben vannak, legalább 2-3 hónapig, gyakrabban még tovább. A jogi vetülete ennek az, hogy a szexuális kisebbségi ügyfelek ügyei többnyire egy jogi síkon futnak, a bántalmazott nőkéi több síkon. A szexuális kisebbségi hívók jelentés része beéri egyszeri tanáccsal. Velük szemben a bántalmazott nők több, mint 80%-a teljeskörű jogi képviseletet szeretne. Mivel ezt a hozzánk fordulók 98%-ának nem tudjuk nyújtani, legalább rendszeres jogi segítséget kérnek, s mivel ezt is csak mintegy 10%-nak tudjuk nyújtani, s ezt máshonnan sem tudják megkapni, visszatérően telefonálnak.

A második félévben, a jogász munkába állásakor a jogsegély telefonos elérhetőségét szerdánként 16 és 18 óra közé szűkítettük. Ennek ellenére a hívások száma növekedett a kiszámíthatóság erősödése miatt. A kétórás ügyelet alatt átlagosan heti 5 hívást fogadtunk. A jogsegely@habeascorp.hu email-címünkre író meleg férfiak többsége a katonasággal, sorozással kapcsolatos tennivalókra, valamint a különböző hatósági megnyilvánulásokban tettenérhető diszkrimináció kezelésére vonatkozó kérdéseire várt választ. Az ezen a csatornán hozzánk forduló női ügyfelek sokkal kisebb hányada tartozott a klasszikus családon belüli erőszak áldozat kategóriába, mint az egyéb módon minket felkereső nők, itt jóval színesebb volt a paletta. Többen számoltak be családon kívüli szexuális zaklatásról, munkahelyi megaláztatásról, gazdasági kizsákmányolásról.

Ügyek

Az alábbiakban távirati stílusban ismertetjük, milyen ügyekben nyújtottunk 2003 folyamán személyes jogi segítséget az ügyfélnek, s konkrétan mit tettünk az ügyben. A jogsegély nyújtása ezekben az esetekben folyamatos volt, a kapcsolattartás – akár személyesen, akár telefonon keresztül – heti, havi rendszerességgel történt, tipikusan a szerdai ügyeleti időn kívül. Ahol nem említünk évszámot, az ügygel való foglalkozást az idén kezdtük, még ha maga az ügy régebbi kezdetű is. Ahol két évszámot adunk, az első a jogi ügy kezdetét, a második a vele való foglalkozásunk kezdőévéért jelenti, csak az idej munkánkat jelöljük meg.

Bántalmazott nők, gyerekek

1. erőszakos közöszülés, majd kiskorú veszélyeztetése kiskorú lány sérelmére edző által, büntető-ügy, nyomozati szak: panasz írása a nyomozás megszüntetése ellen, etikai eljárás kezdeményezése a gyanúsított ügyvédje ellen a nyomozás befolyásolása miatt
2. szexuális erőszak óvodáskorú lány sérelmére apja által, a többször megindult és nyomozati szakban megszüntetett büntető ügyben, valamint a szülői felügyeleti jog megvonása iránti polgári perben beadványok írása
3. 1998/2001, szexuális erőszak óvodáskorú lány sérelmére nevelőapja által. Az ombudsmanhoz és a Legfőbb Ügyészhez fordultunk, elutasítás. Nemzetközi jogorvoslati kérelem kidolgozásának megkezdése a CEDAW-Bizottsághoz.

4. 2001/2001, munkahelyi szexuális zaklatás nagykorú nő sérelmére ügyészfőnök által: beadvány az Emberi Jogok Európai Bíróságához
5. feleség gazdasági ellehetetlenítése befolyásos politikus volt férj által: beadvány az Emberi Jogok Európai Bíróságához
6. lelki erőszakot alkalmazó apa kiskorú gyerekekkel való kapcsolattartásának megakadályozása, gyámhatósági, polgári és közigazgatási perek: tanácsadás, eljárási stratégia együttes kidolgozása
7. szexuális erőszak két különböző nemű kiskorú gyerek sérelmére apa által, megszüntetett büntető ügy, kapcsolattartási per: rendszeres tanácsadás
8. több éve húzódozó válóper, fizikai bántalmazó férj, közös vagyon megosztása körüli polgári ügy, a nyomozásig sem eljutó feljelentések: többszöri tanácsadás
9. az abúzus valamennyi formáját aktívan gyakorló volt férj, rengeteg büntetőeljárás, szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti polgári per: rendszeres tanácsadás
10. rossz körülmények közt élő, kiszolgáltatott, válófélben lévő nő két kicsi gyerekkel, jól szituált férj, befolyásos családdal, a nagyobbik kislány sérelmére apja és annak nagyanyja által elkövetett szexuális erőszak, egyéb büntetőügyek, polgári per, kirívóan felszínes, egyoldalú, diszkriminatív eljárás: telefonos információátadás, beadványok készítése
11. 1998/2001, súlyos incesztus ügy: szülői felügyelet megszüntetése iránti, képviselőnkkel folyó polgári perben 2003-ban született másodfokú ítélet, a láthatás kérdésében felülvizsgálati kérelmet adtunk be a Legfelsőbb Bírósághoz
12. 1999/2000, kiterjedt bántalmazási folyamat rokkant nő fizikai, egészségügyi, gazdasági ellehetetlenülésére. Képviselőnkkel 2003-ban a bántalmazó elleni újabb büntetőper. Az ügy egészéről Csillag Ádám filmrendező közreműködésünkkel oktatófilmet forgatott.
13. Fizikai bántalmazás és kiskorú veszélyeztetése miatti nyomozás megszüntetése során rendőri okirathamisítás, incesztus-gyanú, válóper kezdődése: rendszeres tanácsadás.
14. 1998/2001, a lánya életét megmentő nőt a jogos védelemben a bántalmazónak okozott sérülés miatt 700 ezer forintos kártérítés megfizetésére kötelezték a képviselőnkkel folyt perben. Felülvizsgálati kérelmet adtunk be a Legfelsőbb Bírósághoz. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a korábban a büntetőjogi elítélés miatt beadott panaszt indoklás nélkül elutasította. (A bántalmazott nők ügyeinek Strasbourg elé viteléről külföldi szakértőkkel is konzultáltunk.)

Szexuális kisebbségi ügyfelek

Az általunk részletesen kezelt szexuális kisebbségi ügyek egy kivétellel mind büntető ügy, a büntető ügyek egy kivétellel a 2002-ben eltörölt „természet elleni fajtalanosság” paragrafushoz kapcsolódnak.

15. 1998/2000, felmentett vádlott, kártérítési keresetet adtunk be a kétévnyi előzetes letartóztatás miatt.
16. 1997/1997, felmentett vádlott, panasz az EEJB-hez.

17. 1998/2001, rehabilitált elítelt, az EEJB a 2002-ben beadott panaszunk alapján kezdett vizsgálatban a rehabilitációra hivatkozva az eljárást 2003-ban megszüntette. Az ügyfél ennek ellenére nem kapott erkölcsi bizonyítványt, többszöri tanácsadás.

18. 2000/2001, 2002-ben képviseletünk során felmentett elítelt, az öthavi előzetes letartóztatás miatti kártalanítási per, rendszeres tanácsadás.

A következő öt ügyfél ellen nemcsak „természet elleni fajtalanság” volt a vád, hanem tetézték ezt más bűncselekmények vádjával is, csak ezeket írjuk külön.

19. 2001/2002, szerzői és szomszédos jogok megsértése (másolt szoftver CD-k miatt), kábítószerrel visszaélés (pár db marihuánás cigi birtoklása), lőszerezéssel visszaélés (3 db díszként tartott pisztolylőszer). Képviselet, ítélet enyhítése végrehajtandó helyett felfüggesztett szabadságvesztéssé.

20. 1998/2000, az idős férfit megrontásért felfüggesztett börtönre ítélték, noha a vád álláspontunk szerint nem volt bizonyítva. Képviselet másodfokon. Az EEJB-hez benyújtandó panasz kidolgozásának megkezdése.

21. 1998/2000, a fiatal férfit megrontásért felfüggesztett börtönre ítélték, noha a vád álláspontunk szerint nem volt bizonyítva. Képviselet másodfokon. Az EEJB-hez benyújtandó panasz kidolgozásának megkezdése.

22. 1998/2000, a negyvenes férfit megrontásért felfüggesztett börtönre ítélték. A cselekmény álláspontunk szerint nem minősült megrontásnak, mivel időpontja később történt, mint a – szerintünk bizonyítatlan – vád szerint. Képviselet másodfokon.

23. 1998/2000, a harmincas férfit megrontásért felfüggesztett börtönre ítélték. A vád álláspontunk szerint manipulált bizonyítékokra épült. Képviselet másodfokon.

Nem 199. §-os ügyek:

24. 2001/2002, fiatal prostituált roma férfit 3 évi börtönre ítélték, mert megvert egy nem fizető klienst: többszöri tanácsadás levélben.

25. Az év végén fordult Alkotmánybírósághoz Pálfi Balázs újságíró, a jogsegély ügyfele, aki budapesti lakásában élettársi viszonyban szeretne élni a lengyel állampolgárságú barátjával, aki Magyarországon le kíván telepedni, azonban a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény nem teszi lehetővé azonosnemű párok esetében a külföldi személy egyszerűsített letelepedését.

26. Egy férfit elsőfokon négy év börtönre ítélték amiatt, hogy állítólag egy négyéves kisfiú végbelelébe nyúlt ujjával egy alkalommal, amikor a szülők a gyereket felügyeletére bízták, s neki kellett a kisfiút végzetnie egy köztéri nyilvános Toi-toi típusú vécéfülkében. Álláspontunk szerint azonban az ítélet jogilag és ténybelileg is igen ingatag. A férfinak tanácsokat adtunk.

Konklúziók

Valamennyi, a tavaly ősszel alkotmányellenesnek nyilvánított, a „természet elleni fajtalanságot” büntető rendelkezés alapján folyó ügyünkben befejeződött az eljárás. Azokat az ügyfeleket, akiket álláspontunk szerint megalapozatlanul 14 év alatti fiúk „megrontásával” is vádoltak, mind elítélték,

igaz, csak felfüggesztett börtönre. Az elmarasztaló ítélet indoklása érdemben nem vetett számot a fellebbezésekben írott kifogásainkkal. Mivel ezen 4 ügyfél közül kettő ügyében kirívóan súlyos eljárásjogi hibákat látunk, azt tervezük, hogy ügyekkel a strasbourgi bírósághoz fordulunk. Ugyan csak az ECHR elé vesszük a nyáron annak az ügyfelünknek az ügyét, aki két évet ült előzetes letartóztatásban a 199. § alapján, valamint egy olyan ügyfelünk ügyét, akit ugyan nem tartóztattak le, de 5 és fél éven át folyt ellene büntetőeljárás.

Mindez alátámasztani látszik a tavaly ősszel írott „Nem pusztán múltidőben” c. jelentésünkben megfogalmazott azon véleményünket, miszerint a meleg férfiak ellen jelentős eljárási, ítélezési diszkrimináció tapasztalható.

Ugyanebbe az irányba mutat az, hogy a Habeas Corpus Jogsegély ügyfélkörének társadalmi összetétele 2003-ban annyiban változott, hogy megjelent egy új csoport, fogva tartott fiatal, alacsony társadalmi státuszú, többnyire roma származású és meleg vagy biszexuális férfiak, akik többnyire előzetes letartóztatásban vannak, kisebbrészt jogerős szabadságvesztés büntetésüket töltik, és amiatt fordulnak hozzánk, mert úgy érzik, hogy a hatóságok önkényesen járnak el velük szemben. Noha a körülmények folytán igen nehezen tudunk ezen ügyek feltárásával foglalkozni (hiszen az ügyfeleknek csak 1-2 papírjuk van ügyükről és csak levélben tudunk velük érintkezni), a rendelkezésre álló kevés információ alapján is úgy látjuk, hogy panaszaik nagyjából megalapozottak lehetnek. Relatíve enyhe bűncselekmény miatt kapnak súlyos szabadságvesztés büntetést, vagy eleve nem is világos számunkra, hogy az ügyfelet négy év börtönre ítéelő elsőfokú ítélet (26. ügy) az ügyfélnek felrótt cselekményt egyáltalán miért minősíti bűncselekménynek.

Az a munkahipotézisünk, hogy ezzel az új, többszörösen kisebbségi ügyfélkörrel szemben a bíróságok előítéletes szigorral és önkénnyel járnak el. Hozzáálltunk az ügyeket illető adatgyűjtéshez. Hipotézisünk szerint a legerősebb faktor, ami az előítéleteket mozgósítja, a roma származás, az alacsony társadalmi státusz, s csak ezután jön a szexuális preferencia és a nem. Ezt abból gondoljuk, hogy ismerünk olyan ítéleteket, melyeket 14 év alatti gyerekekkel szexuálisan visszaélő homoszexuális fehér bőrű férfiak ellen szabtak ki: Ezek az ítéletek – noha a heteroszexuális elkövetőkkel összehasonlítva diszkriminatívan szigorúnak tűnnek – még mindig jóval enyhébbek, mint amelyeket a fiatal meleg roma férfiak ellen szabnak ki kisebb súlyú bűncselekmények miatt.

Ezen ügyfélkörünk felbukkanásából két konklúziót vonhatunk le:

1. Úgy véljük, szükség lenne egy az ítélezésben megnyilvánuló előítéletességet tudományos igény-nyel felmérő, nagyobb mintán alapuló összehasonlító kutatásra. Ilyen kutatási eredmények híján nekünk ugyanis jobbra csak a kvalitatív és példálózó érvelésre nyílik módunk, mellyel a bíróságok és a nyilvánosság előtt csak az eleve fogékony embereket tudjuk meggyőzni.

2. Az egyik fiatal roma férfi ügyfelet azért ítélték 3 év börtönre, mert meleg prostituáltként megverte két olyan kliensét, akik nem voltak hajlandók neki az orális szexért kialkudott ezer forintot kifizetni. Ez azért jelent újdonságot, mert a prostitúció vásárlóiként fellépő, anonim vagy alkalmi ismeretségek alapján szexuális kapcsolatokra lépő meleg férfiak igen ritkán tesznek feljelentést a sérelmükre a prostituált illetve a partner által elkövetett bűncselekmények miatt. Sok súlyos bűncselekmény (pl. rablás elkábítás után) maradt ily módon hatósági eljárás nélkül, és nem volt tudomásunk eddig hasonló ítéletről. Ez az eset azt mutatja, hogy vannak már ezen meleg férfiak között, akik vállalják a hatóságok előtt a feljelentéstételt és a tanúskodást. Fontos észrevennünk azt is, hogy a hatóságok meg is védik ezeket a prostituáltakkal visszaélő fehér meleg férfiakat. Ez egy

irányba mutat azzal a már más tényekből is leszűrt megfigyelésünkkel, hogy a jogrend szisztematikusan képviseli a más csoportok tagjaival szemben jogsértéseket elkövető fehér férfiak érdekeit a tulajdonképpeni sértetti csoportok tagjaival szemben.

Jogsegélyen kívüli jogesetek

A korábbi évekhez hasonlóan 2003-ban is akadtak olyan jelentősebb érdeklődést kiváltó jogesetek, melyben érintett személy kérése nélkül fellépve kezdeményeztük a hatóságoknál a törvényesség biztosítását.

Jogos védelem A súlyosan bántalmazó nevelőapját lelövő fiatalkorú lány ügyéről azért nyilvánítottunk véleményt a nyilvánosságon keresztül, mivel évek óta tapasztaljuk, hogy a magyar hatóságok a családon belüli erőszakkal sokszor csak azután kezdenek komolyan foglalkozni, miután a bántalmazottak önvédelme következtében a bántalmazó férfi meghal, vagy az események valamilyen véletlen fordulata következtében sérül meg egy férfi. A NANE Egyesület által végzett sajtófigyelésből tudjuk, hogy évente legalább 12-15 olyan eset történik Magyarországon, amikor a bántalmazott nő megöli a bántalmazót – miután a hatóságok éveken keresztül semmilyen érdemleges védelmet nem nyújtottak az igazi áldozatnak. A tipikus bírósági gyakorlat szerint a bántalmazott nőt ezért megbüntetik. Álláspontunk szerint ez elfogadhatatlan. A bántalmazott nők ugyanis nem bűnösök, hanem rákényszerülnek, hogy a hatóságok helyett megvédjék magukat, gyerekeiket, szüleiket. A problémára nem az lenne az emberi jogokkal összhangban lévő megoldás, hogy megbüntetik az áldozatokat, hanem hogy megvédik őket idejekorán a bántalmazóktól.

Szervezetünk már több alkalommal felhívta a kormányzat és az igazságszolgáltatás figyelmét a változtatás szükségességére, ám mindezidáig süket fülekre találtunk. A miniszterelnök nem válaszolt arra a 2003. január 18-i levelünkre, melyben azt kérdeztük, meddig tart még, hogy a magyar hatóságok a családon belüli erőszak ellen éveken keresztül semmilyen érdemleges intézkedést, sokszori feljelentésre sem, ám az áldozatokat illetve az áldozatok védelmére kelő hozzátartozókat megbüntetik, ha megelégedik a hatóságok által eltűrt állandó erőszakkal. Nem ismeretes előttünk olyan eset, amikor az önvédelemért elítélt nő vagy gyerek akár a köztársasági elnöktől kegyelmet kapott volna. Az említett lány ügye felkeltette a média érdeklődését, ezt is kihasználtuk az általános probléma feszegetésére. A legfőbb ügyésznek javasoltuk, hogy ejtsék a vádat, s ezt részletesen, elvi síkon is alátámasztottuk. A válasz mindössze az volt, hogy nem értenek vele egyet – indoklás sehol. Álláspontunkat az eljáró bírósággal is megismertettük.

Mogyoródi bordély Juhász Géza feljelentést tett a Forma-1 versenypályához vezető út mellett működő bordély és az azzal szemben nem intézkedő rendőrök ellen a Legfőbb Ügyésznél. A feljelentést különféle formális technikákkal leszalámították: Rakosgatták egyik hatóságtól a másikhoz lefelé, míg végül arra hivatkozva tagadták meg a nyomozást (a rendőrök ellen is), hogy a rendőrök nem láttak semmit. Az ügy különössége, hogy a Hír tv és a Színes Mai Lap mellett az ORFK hetilapja (Zsaru) is megírta röviden, hogy VOLT illegális bordély, és még a helyszínt is féltreérthetetlenül megjelölték.

Köznevelés

2003 folyamán a HCM médiamegjelenéseinek száma rendkívüli számban megnőtt, ez részben annak is köszönhető, hogy több szervezettel együttműködve sikerült olyan emberi jogi kérdéseket tematizálni a közbeszédben, amelyekre korábban sem a közpolitika, sem a jogász szakma, sem a közvélemény nem mutatott érdeklődést: családon belüli, nők elleni erőszak problematika a NANE Egyesülettel és a Nő- és Gyermejjogi Tudományos és Oktató Központtal, Női Érdek Szövetséggel együttműködve; a nőkereskedelem és a prostitúció összefüggései és problematikája a Prostitúció nélküli Magyarországért Mozgalommal egyetértésben; szexuális és reprodukciós női jogok témakörben az ASTRA ernyőszervezettel együttműködve, stb.

Sziget Idén újra részt vettünk a Sziget fesztiválon tájékoztató anyagokkal, helyben adott jogsegéllyel, és részt vettünk a tolerancia növelését célzó MANUSH emberi jogi programban.

Honlap Egész évben frissítettük a weboldalt, és nagy fejlemény egyes részeinek angolra fordítása.

Publicisztikák Tagjaink a Magyar Narancs c. hetilapban az idén öt, a Mások c. hetilapban három, a Népszava c. napilap karácsonyi számában pedig egy publicisztikát jelentettek meg a munkánkkal kapcsolatos kérdésekről.

Interjúk Juhász Géza több mint 70 interjút adott, és Jaksa Brigitta is elkezdett interjúkat adni. Elsősorban a tévéhíradókban való megszólalásaink száma ugrott meg, a családon belüli erőszak közfigyelembe kerülése következtében. A HCM a korábbi éveknél több publicitást kapott, így mostanra elismerik a prostitúció, a családon belüli erőszak, a gyerekbántalmazás és az LMBT ügyek szakértő szervezeteként.

Sajtónyilatkozatok Számos sajtónyilatkozatot adtunk ki, amelyek megtalálhatók a honlapunkon.

Konferenciák, workshopok Áprilisban tíznapos emberkereskedelmi képzést tartott Washingtonban miniszteri és ügyészségi hivatalnokoknak, újságíróknak és civil szervezetek képviselőinek a Vital Voices Global Partnership szervezet, amelyen a HCM képviselőjében Jaksa Brigitta vett részt.

Júniusban az európai alkotmány emberi jogi monitorozását célzó act4europe kampányban vett részt egy tagunk; az esemény jó alkalom volt a hálózatépítésre és az EU-szintű lobbizás és érdekképviselet megismerésére.

Júniusban egyik tagunk részt vett a 2. Európai Biszexuális Konferencián, ahol két workshopot tartott: a magán- és családjog emberi jogi vonatkozásairól és a jogsegélyszolgálat tapasztalatairól.

Szeptemberben a társadalmi nem témáinak a diskurzus főáramába való beemeléséről (gender mainstreaming) tartott programot a Jóléti, Szociális és Családügyi Minisztérium, ahol az EU által finanszírozott programokról szereztünk fontos információkat.

Októberben részt vettünk az EQUAL konferencián, amely az EQUAL program keretében tartandó nagyméretű projektek tervezéséről szólt. Ugyanebben a hónapban részt vettünk az ILGA-Europe konferencián. Részt vettünk még a TASZ által a közcélú lobbizásról tartott októberi képzésen.

Novemberben az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságban való civil társadalmi részvételtől szóló konferencián moderált egy workshopot az egyik tagunk.

Hazai felsőoktatási intézmények meghívására több előadást tartottunk a nők emberi jogairól, amelyekben a Magyarország által aláírt és ratifikált emberi jogi konvenciókra és az ezekből adódó, a családon belüli erőszakkal szembeni állami fellépést előíró kötelezettségekre összpontosítottunk.

Együttműködés más szervezetekkel

NANE Napi kapcsolatot tartunk a szervezettel, ami nem merül ki a kliensek átirányításában. Beadtunk egy pályázatot a Soros Alapítványhoz. Együtt vettünk részt velük a Vital Voices képzésen Washingtonban.

Női és Gyermekjogi Oktató és Kutató Központ Alapítvány Folyamatosan együttműködünk az alapítvánnyal a családon belüli erőszak területén. 2002-es kampányunkat 2003-ban is folytattuk. Együtt vettünk részt a Vital Voices képzésen.

Női Érdek Részt vettünk a 2003. májusában tartott III. Női Civil Kerekasztalon, s az azt követő, az ősszel a Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség megalakításához vezető folyamatokban. A HCM a röviden Női Érdek-nek nevezett ernyőszervezet egyik alapítója lett. A Női Érdeknek 46 tag-szervezete van, és tagja a Európai Női Lobbinak, az egyik legnagyobb európai szintű női lobbiszervezetnek. A Női Érdekben működő civil szervezetek között a HCM ismertté vált, állásfoglalásaink, javaslataink elismertségre tettek szert.

Prostitúció Nélküli Magyarországért Mozgalom A HCM fontos szerepet játszott ennek az új mozgalomnak a létrehozásában, amelynek célja a prostitúcióról szóló egyoldalú diskurzus befolyásolása, és annak megakadályozása, hogy Magyarország felmondja a New York-i egyezményt (lásd: prostitutio.hu).

Vital Voices A HCM más szervezetekkel együtt rész vett a Vital Voices képzésén.

ASTRA 2003 decemberében részt vettünk Vilniusban az ASTRA nevű szervezet workshopján. Az ASTRA kelet-európai nőszervezetek hálózata, amely főleg reprodukzív jogokkal foglalkozik. A januári csatlakozásunk után különböző közös képzéseket, érdekképviseleti munkát és adományszervezést tervezünk.

ILGA-Europe Az ILGA-Europe-pal a kelet-európai szexuális kisebbségek egészségüggyel kapcsolatos tapasztalatait kutatjuk majd egy kutatási projekt keretében.

Szervezeti fejlődés

A HCM átalakítása

2003-ban folytatódott a HCM szervezeti átalakítása. Hosszabb távon célunk, hogy a vezetőség elkülönüljön a napi munkát végző alkalmazottaktól, ám ez jelenleg nem tűnik kivitelezhetőnek, mivel kevés a nő és a szexuális kisebbségek ügyeivel kapcsolatban érzékeny szakember. Az őszi alapszabálymódosítások mindazonáltal elkülönítették a vezetőségi tagok döntéshozatali szerepkörét munkavégzésüktől. Az alapszabálymódosítások másik célja néhány, a nők emberi jogaira vonatkozó tétel explicit rögzítése volt. 2003 végén kértük a bíróságtól szervezetünk kiemelkedően közhasznúvá nyilvánítását.

Személyzet

Az év elején pályázatot hirdettünk meg jogászok számára egy főállás betöltésére. Ugyan a pályázatra mintegy félszázan jelentkeztek, a pályázat eredménytelen volt, mivel a jelentkezők nem feleltek meg a pályázatban előre lefektetett követelményeinknek, illetve az egy, megfelelőnek tűnő jelentkező visszalépett. Jogászhiányunk mégis megoldódott, mivel az év közepén jelentkezett nálunk dr. Spronz Júlia, aki családon belüli erőszak áldozataival való munkában már többéves tapasztalatokat szerzett Morvai Krisztina tanítványaként, illetve a NANE Egyesület önkénteseként. A második félévben félidős állásban dolgozott szervezetünknel Ponikfor Gazda Gergely joghallgató.

Juhász Géza igazgató és Jaksa Brigitta ügyvivő továbbra is a szervezetnek dolgoznak. Tímár Eszter 2003 végén befejezte a HCM-ben végzett munkáját, mivel tanulmányai folytatása érdekében visszament az Egyesült Államokba, azonban visszatérte után számítunk részvételére. Az irodai asszisztensi szerepkört betöltő Kun Bence polgári szolgálatos ideje augusztusban lejárt.

Irodavezetőnk Tüdő Petra lett. Megnyugtató a korábbi fluktuáció után, hogy új munkatársaink elkötelezettek a nők emberi jogai érvényesítésének ügye mellett.

Kuszing Gábor és Szeverényi Vajk külsősként főleg fordításokat végez, Barka Ferenc pedig a szervezet kiadványainak, honlapjának grafikai megjelenítését tervezi.

A jogászhiány miatt 2003. első félévében a korábban kezdődött ügyeket vittük, új ügyet csak tanácsadásra vállaltunk. Főleg Juhász Géza, valamint Schiffer András (polgári) és Tuza Péter (büntető) ügyvédek végezték a munkát. A második félévben ezek az ügyek jóval kevesebb munkát jelentettek, ennek oka részben a 199. §-os ügyek bírósági szakaszának lezárulása, részben két eljárás lelassulása a Legfelsőbb Bíróság elé érkezésük miatt.

2003. második félévében főként Spronz Júlia és kisebbrészt Ponikfor Gazda Gergely nyújtott jogsegélyt az újonnan jelentkező ügyfeleknek, illetve Spronz Júlia végzett nagyobb munkát 3 régebben kezdődött ügyben. Juhász Géza munkáját ekkor nagyrészt a munkatársak irányítása, munkájuk véleményezése, koordinálása tette ki.

Dr. Tuza Péter ügyvéd munkájával közepesen vagyunk elégedettek. A rá bízott ügyek lezárultak, további megbízását nem tervezzük.

Dr. Schiffer András ügyvéd munkájára a jövőben is számítunk, mivel elméleti, alkotmányjogi tudása pótolhatatlannak tűnik számunkra. A rá bízott munkákat precízen, hiánytalanul és megbízhatóan elvégzi. Örvendetesnek találnánk, ha időt tudna szakítani a társadalmi nemi szerepeken belül a joggal összefüggő területek tanulmányozására, mert akkor hatékonyabban tudnánk vele együttműködni, készségeit kamatoztatni.

Dr. Spronz Júliára is hosszútávon számítunk, mivel a bántalmazott nők helyzetére vonatkozó tudása és irántuk tanúsított segítő attitűdje az ügyvédek között egyedülálló. (2004. tavaszán nyert felvételt az ügyvédi kamarába.) Munkabírása és az ügyek részletei iránti figyelme, megértése kiváló.

Pályázatok

2003-mal lejárt a Ford Alapítvány által a HCM részére nyújtott kétéves támogatás, mely lehetővé tette a HCM intézményesülését. További fennmaradásunk érdekében számos szervhez adtunk be

pályázatot, ezek közül a Nyílt Társadalom Intézethez és a Soros Alapítványhoz beadottak nyertek, ami lehetővé teszi a HCM 2004-es működését. Sikeresen pályáztunk a New York-i OSI-hoz az ILGA-Europe-pal folytatandó kelet-európai LMBT egészségügyi kutatásra.

A HCM folyamatos jelenléte különböző nemzetközi konferenciákon megteremti a lehetőséget a külföldi és nemzetközi szervezetekkel való közös pályázásra.

Decemberben megérkezett a HCM számára a legelső olyan adomány, melyet egy cégtől kaptunk. Az adománnyal az adományozó betéti társaság a jogsegély működési költségeit támogatta.

Mindazonáltal jelentős erőfeszítéseket igényel a HCM jogvédő munkája fedezetének biztosítása, tekintve, hogy az amerikai magánalapítványok kivonulási tendenciája tartósan tűnik. Át kell állnunk arra, hogy döntően hazai és európai uniós forrásokból fedezzük költségeinket. Ennek nehézségeit jelzi, hogy szervezetünk nem volt képes az előző évhez képest megnövelni az szja 1%-ának felajánlásából eredő bevételt még az infláció arányában sem, jóllehet az év elején intenzív szórólap-kampányt folytattunk ennek érdekében a NANE Egyesülettel közösen. Takarékosági okból 2004. elején kisebb irodába költözünk.

Összefoglaló

A HCM eredményes évet zár 2003-ban. A szervezet sikeresen folytatta érdekképviselési alaptevékenységeit: a lobbizást és a jogsegély-szolgálatot. A lobbizás területén eredmény, hogy befolyásoltuk a törvényalkotást a bántalmazott nőket segítő országgyűlési határozat érdekében; szomorú, hogy végül nem az eredeti, hatékonyabb fellépést előíró szöveget fogadta el az Országgyűlés. A jogsegély-szolgálatban sikerült tisztázni, hogy milyen ügyeket vállaljon a jogsegély annak érdekében, hogy korlátozott kapacitása mellett is minél hasznosabb következtetéseket lehessen levonni az ügyekből. Kiszélesedett a HCM hazai és külföldi partnerszervezeteinek köre, ami a tudástranszfer révén segíti a szakmai fejlődést és közös pályázatokkal lehetővé teszi, hogy a HCM nagyobb összegű, hosszabb távú támogatásokat szerezzen. Egy elkötelezett irodavezetővel és jogással bővült a HCM dolgozóinak száma, ami várhatóan szintén hozzá fog járulni a szervezet stabilitásához. A 2003-ban beadott pályázatokkal pedig konkrétan is sikerült megteremteni a szervezet működésének 2004-es pénzügyi alapját.